

Avaluació Interna de centres

El procés d'avaluació de l'alumnat

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament
Direcció General d'Ordenació Educativa

Edició: **Servei d'Ordenació Curricular**
gener de 1998

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ.....	3
1. CARACTERÍSTIQUES GENERALS DEL PROCÉS D'AVUACIÓ SEGUIT EN EL CURS O CICLE	4
ASPECTES VALORATS	4
ESTRATÈGIES DE TREBALL QUE ES CONSIDEREN OBJECTE D'AVUACIÓ	4
CRITERIS COMPARATIUS O DE CONTRAST DE LA INFORMACIÓ.....	5
REFERENTS PRESENTS EN L'AVUACIÓ.....	5
EFFECTES QUE POT PRODUIR EL SISTEMA D'AVUACIÓ EN L'ALUMNAT I EN EL SEU ENTORN IMMEDIAT	6
ACTUACIONS QUE GENERA EN L'ALUMNAT I EL PROFESSORAT	6
ACTUACIONS D'AULA.....	7
EL CONCEPTE D'AVUACIÓ (I).....	7
EL CONCEPTE D'AVUACIÓ (II)	8
RECURSOS QUE ES PODEN UTILITZAR EN UN PROCÉS D'AVUACIÓ D'UN GRUP	8
<i>Per part dels components de l'equip educatiu</i>	9
<i>Per part de l'alumnat</i>	10
2. LES PROVES	11
LA PREPARACIÓ DE L'AVUACIÓ (I)	11
LA PREPARACIÓ DE L'AVUACIÓ (II).....	11
EL PERFIL DE LES PROVES	12
LA FUNCIONALITAT	12
LA CONSTRUCCIÓ DE LES PROVES	13
LA DISTRIBUCIÓ DELS VALORS	13
LA CORRECCIÓ	14
LES VALORACIONS QUE REP L'ALUMNAT	15
EL PERFIL DELS RECURSOS D'AVUACIÓ	15
3. ELS DIAGNÒSTICS INFORMALS	16
FRASES HIPOTÈTIQUES DEL PROFESSORAT SOBRE L'ALUMNAT I POSSIBLES ELEMENTS DE REFLEXIÓ	16
<i>"No comprenen els conceptes bàsics":</i>	16
<i>"Repeteixen els conceptes al peu de la lletra":</i>	16
<i>"No saben relacionar conceptes":</i>	17
<i>"No saben raonar les opinions":</i>	17
<i>"No s'expressen clarament":</i>	17
<i>"No aprenen":</i>	18
<i>"No atenen":</i>	18
LA VALIDACIÓ DELS DIAGNÒSTICS DE L'ALUMNAT PER PART DE L'EQUIP DE NIVELL O CICLE	19

Introducció

Es considera l'avaluació com el conjunt de les operacions de recollida d'informació, de comparació o contrast i de valoració, que poden realitzar professors o alumnes, en qualsevol moment, sobre les seves actuacions i els seus resultats, en el context d'una modalitat d'ensenyament i d'una organització pedagògica de classe i centre.

L'avaluació, com a activitat educativa, no és una actuació aïllada, desvinculada del procés educatiu, sinó que és un dels seus moments més importants, aquell dedicat a recollir la informació que ha de permetre entendre el sentit del que volíem aconseguir i del que s'ha realitzat, del que han fet els alumnes, de com ho han fet i per què. Una informació que, molt probablement, incidirà en els comportaments i les activitats que posteriorment realitzin tant els mateixos professors com els alumnes.

El problema és saber quan un sistema d'avaluació ens aporta la informació que realment volem, quan és més o menys fiable. Hi ha dos obstacles que ho dificulten de manera especial. El primer és que qualsevol professor ha de resoldre amb un temps limitat moltes qüestions, avaluació inclosa. I no sempre es disposa de l'oportunitat, la calma o la possibilitat de distanciar-se prou per a revisar allò que es fa.

El segon obstacle prové de la confiança i la seguretat del professor o professora en els seus propis recursos, avalat pel seu sentit de justícia i bones intencions. Ens és enormement difícil dubtar de nosaltres mateixos. Ningú, amb un mínim de sentit de la professionalitat, posa proves a l'atzar, emet opinions sense cap fonament o pretén causar problemes als alumnes de manera arbitrària.

Però en el dia a dia es presenten disfuncionalitats, de vegades situacions percebudes pels alumnes com a arbitràries, d'altres, tot i les informacions recollides, no s'encerta en els diagnòstics, etc. El problema, doncs, no són els professionals, el seu sentit de justícia ni la intencionalitat de les seves actuacions, sinó els recursos que s'utilitzen i les opinions que aquets afavoreixen, és a dir, la limitació d'algunes de les "eines" professionals i la manera d'utilitzar-les.

Com més restringit és el ventall de situacions i d'aspectes avaluats, més risc hi ha d'estereotipar la valoració dels comportaments (cognitius, socials, etc.) de l'alumnat, tant des del punt de vista del professor com de la imatge que es fan els alumnes d'ells mateixos. D'aquí que, com menys es controli el procés d'avaluació en el seu conjunt, en els seus criteris o en la seva resolució tècnica, menys controlables seran els seus efectes.

L'avaluació és una activitat de judici i de regulació que pot ser desenvolupada en molts moments de l'activitat educativa. El moment escollit i la forma de fer-ho té una incidència determinada en els resultats, en les conductes i en els aprenentatges, molt més completa que quan es limita a ser l'activitat terminal dels aprenentatges.

1. Característiques generals del procés d'avaluació seguit en el curs o cicle

La recollida d'informació mitjançant proves no és l'única. Tant de manera explícita com més informal, s'utilitzen altres recursos i vies complementàries per a arribar a establir el perfil acadèmic de cada alumne, o per a decidir en què cal insistir més o menys del programa o en la selecció de materials, els recursos i temps de treball, per exemple.

Ara bé, com que cap sistema d'avaluació no és mai neutre, sempre produeix uns efectes determinats en les persones i en el procés educatiu que aquestes segueixen. Per això pot ser important sotmetre a una anàlisi detallada el sistema utilitzat.

Aspectes valorats

En el procés d'avaluació de l'alumnat, fins a on són considerats els següents aspectes? Què es considera en cada un d'ells?

- les seves conductes relacionals i socials, amb el grup i amb el professor/a;
- el seus resultats acadèmics;
- la seva activitat: el treball personal, el rendiment i la seva actitud envers els aspectes treballats;
- les seves actituds positives (d'esforç, iniciativa, interès, ordre...);
- l'ús i aprofitament del temps de treball;
- les seves estratègies personals de treball.

Estratègies de treball que es consideren objecte d'avaluació

- de reflexió;
- de creativitat;
- d'iniciativa, d'autonomia personal i social;
- d'ordre/pulcritud;
- d'elaboració i resolució de les activitats i feines;
- de concentració en la feina;

- de mètode d'estudi/treball;
- de col·laboració o de cooperació amb els altres.

Atesa la llista anterior, i amb una voluntat d'aprofundir en la qualitat del procés avaluador:

Quines són les més valorades? I les menys?

Quin ordre de prioritats es podria establir?

Quin ordre s'estableix en el si de l'equip de nivell o cicle en el qual treballes?

Criteris comparatius o de contrast de la informació

En les valoracions que es formulen, fins a on incideixen elements com:

- els resultats esperats, en funció de l'experiència professional de cada mestre;
- els objectius que hem adoptat prèviament i personalment cada professor o professora;
- els objectius que hem elaborat al centre, en el marc dels requeriments del PEC i el PCC;
- els criteris que van sorgint i es van definint en el context del propi treball.

Els diagnòstics que realitzem sobre un alumne o alumna, fins a on es troben afectats per referents com:

- el registre social i cultural de les seves conductes;
- els possibles etiquetats que tingui atribuïts;
- la seva pròpia autoimatge.

Referents presents en l'avaluació

La informació obtinguda a través de les proves, dels reculls d'informació, de les aportacions de diversos informants:

☞ té l'alumnat com a únic subjecte?

- ✎ considera una gamma de situacions d'aprenentatge prou significativa?
- ✎ considera suficientment els processos individuals i socials d'aprenentatge?
- ✎ considera una possible tipologia dels errors de l'alumnat (com ara d'habilitats instrumentals, errors d'interpretació, d'atenció en la resolució, de memorització, conceptuals, ...)?

Efectes que pot produir el sistema d'avaluació en l'alumnat i en el seu entorn immediat

Fins a on estem convençuts que el sistema d'avaluació utilitzat tendeix a:

- incrementar el seu propi grau d'informació respecte dels criteris de progrés personal i acadèmic;
- activar-los positivament en aquelles actituds sobre les quals es vol incidir;
- fer-los assumir la informació i els diagnòstics que se'ls proporciona;
- activar la comunicació i/o la col·laboració amb els pares;
- produir indiferència;
- generar rebuig.

Actuacions que genera en l'alumnat i el professorat

El resultat de les avaluacions tendeix a generar actuacions com les que s'expressen tot seguit:

En l'alumnat,

- d'orientar-se respecte de l'activitat a realitzar properament;
- de saber-se regular l'activitat / el procés que es realitza;
- de recuperar allò que s'ha fet o ha estat realitzat de manera insatisfactòria.

En el professorat,

- de millorar els diagnòstics elaborats sobre la conducta acadèmica i personal de l'alumne;
- d'orientar en la presa de decisions futures sobre la metodologia, la temporització, els nivells i modalitats d'exigència acadèmica a classe.

Actuacions d'aula

Els diagnòstics als quals s'arriba respecte d'un alumne o alumna, fins a on consideren la necessitat d'introduir actuacions de caràcter tutorial, com ara,

- considerar o revisar les situacions socials de treball a classe;
- modificar els contextos didàctics d'ensenyament i aprenentatge a classe;
- orientar l'alumnat respecte al control del propi temps de treball;
- preveure activitats de suport complementàries;
- introduir canvis en l'acció tutorial.

El concepte d'avaluació (I)

Atenent als resultats de les opinions emeses en els apartats anteriors, l'opinió dominant respecte de l'avaluació és de considerar-la com:

- la valoració del conjunt dels coneixements que atribuïm a l'alumne, en funció dels resultats que hagi obtingut;
- la valoració global que cada professor fa de l'alumne, segons les pautes de conducta personal i acadèmica que cadascú considera;
- la valoració global que resulta d'un seguiment sistemàtic de l'alumnat, proves incloses;
- la valoració resultant de l'intercanvi de valoracions i comentaris sobre els diferents alumnes, realitzats a les sessions d'avaluació;
- la valoració resultant de l'intercanvi de valoracions i comentaris sobre els diferents alumnes, atenent-nos a una pauta elaborada prèviament i compartida.

El concepte d'avaluació (II)

Atenent a les respostes anteriors, quin perfil explicaria millor allò que s'entén per avaluació?

L'avaluació, bàsicament, es planteja en termes,

- de mesura;
- d'obtenir dades qualitatives;
- de dèficit;
- d'assoliment i de progrés;
- de detectar el coneixement de fets i dades;
- de detectar el grau de comprensió i relació dels coneixements;
- d'informar-nos sobre les actituds que desenvolupen;
- d'informar-nos sobre la manera de ser de l'alumne;
- d'informar-nos sobre la manera d'actuar dels alumnes;
- de millorar la comprensió i els diagnòstics sobre els alumnes;
- de millorar la comprensió de les situacions d'ensenyament i aprenentatge.

Recursos que es poden utilitzar en un procés d'avaluació d'un grup (al principi (1) i al final (2) d'un període educatiu qualsevol)

L'avaluació, entesa com a procés, té una orientació més educativa com més utilitzi una gamma significativa de recursos i de situacions a avaluar. Fonts d'informació, o aspectes diversificats i rellevants poden aportar una perspectiva molt més rica de les actituds, dels tipus de conductes i situacions analitzades en l'alumnat. El resultat és la possibilitat d'arribar a unes valoracions molt més matisades i completes.

Els quadres següents pretenen presentar un balanç o una llista de possibilitats avaluadores entesa l'avaluació com un procediment per a l'obtenció d'informació significativa sobre un o uns subjectes, processos o aspectes determinats.

Es consideren dues possibilitats temporals, a l'inici i al final del moment o de la situació educativa analitzada, amb el benentès que, en cada moment, les necessitats d'informació i

la seva funcionalitat a compleixen funcions diferents, i que ambdós tipus d'informació poden tenir una funcionalitat complementària en el context d'un procés formatiu qualsevol.

Per part dels components de l'equip educatiu

1 (a l'inici del moment o de la situació educativa analitzada)	2 (al final del moment o de la situació educativa analitzada)
• recull d'anecdota de les 1res. sessions • recull estandarditzat d'observacions • conversa estructurada sobre els objectius proposats • qüestionari centrat en els objectius proposats • registre de les motivacions/ actituds detectades • entrevista als pares, pauta o oberta • informes dels tutors precedents • observació de conductes dels alumnes en situacions informals de centre o classe • consulta/entrevista a especialistes (EAP, Ass.Soc.)	• qüestionaris unificats per matèries / o coordinats a partir dels objectius comuns • anàlisi del diari de classe • anàlisi de les motivacions detectades • anàlisi de mostres de produccions dels alumnes referides als objectius pretesos • anàlisi de les observacions dels membres de l'equip • anàlisi i debat dels diagnòstics elaborats pels membres de l'equip

• Quins d'aquests recursos ja s'utilitzen?

• Quins avantatges presenta el seu ús?

• Quines dificultats?

• Quins dels recursos enumerats es podrien incorporar a la pràctica de l'equip?, en l'actuació del professorat?

Per part de l'alumnat

1 (a l'inici del moment o de la situació educativa analitzada)	2 (al final del moment o de la situació educativa analitzada)
• preparar la realització d'una agenda personal • accés a la informació: ⇒ sobre les característiques del programa o tema ⇒ sobre les activitats a realitzar ⇒ sobre l'organització general de classe (horaris, normes, valors...) ⇒ sobre els criteris d'èxit acadèmic en els continguts del programa ⇒ sobre els procediments i valors que es consideren.	• anàlisi de l'agenda personal • correcció mútua de treballs • elaboració (en situació individual de petit grup o gran grup) dels criteris de correcció, en funció dels objectius prefixats • identificació dels principals indicadors d'èxit • informe final dels aprenentatges realitzats • presentació pública murals, exposició, informe oral, debat, revista, fitxer,...) els aprenentatges realitzats • discussió valorativa, amb el tutor o tutora, sobre el tema o el període treballat.

- *Quins d'aquests recursos ja s'utilitzen?*
- *Quins avantatges presenta el seu ús?*
- *Quines dificultats?*
- *Quins dels recursos enumerats es podrien incorporar a la pràctica de l'equip?, en l'actuació del professorat?*

2. Les proves

Amb l'anàlisi de l'avaluació, a través de les proves, es pretén sotmetre a la consideració de cada professor o professora, i de l'equip en darrera instància, el tipus de condicionants que poden afectar la coherència entre el que es busca i els resultats que produeix el sistema d'avaluació per proves.

Els diversos apartats ofereixen ítems que poden ser utilitzats per a la correcció de les disfuncionalitats, en el cas que se'n detectin. La valoració del que és adequat o correcte és una decisió que hauria de ser compartida i argumentada en equip, i hauria d'estar en relació amb els propòsits i valors educatius formulats o buscats i amb la seva adequació per a aquells alumnes en concret.

La preparació de l'avaluació (I)

En quina mesura, en la preparació de l'avaluació, s'especifiquen els aspectes que es refereixen tot seguit:

- les característiques de l'activitat, que es sotmet a avaluació;
- els propòsits que es tenen, els objectius que es volen avaluar en l'aspecte o activitat anterior;
- determinades evidències d'èxit per a verificar-ho, com ara:
 - ✎ els indicadors bàsics per a considerar l'activitat com a realitzada o assolida per part de tothom (referits a conceptes, procediments o valors, si fa el cas),
 - ✎ els indicadors complementaris, necessaris per a esbrinar fins a on una activitat ha estat assolida per diferents alumnes.

La preparació de l'avaluació (II)

L'especificació dels indicadors més bàsics, fins a on arriba?

- què hauria de saber, de fer, com a mínim, qualsevol alumne?
- com ho hauria de fer, de saber?
- en quina situació, en quines condicions, ho hauria de saber o fer?

- quines relacions (amb la pròpia experiència, amb informacions, conceptes, etc., anteriors, amb informacions aportades a classe) hauria de ser capaç d'establir un alumne qualsevol?

El perfil de les proves

Fins a on es creu que:

- l'alumnat té informació suficient sobre el tipus de prova i les qüestions que acostumo a plantejar;
- les qüestions que sotmeto a control són equivalents a les que treballem a classe i a com ho hem fet;
- en la confecció de la prova es tenen en compte certs aspectes, de manera que condicionin al menys possible el resultat, com ara:
 - ☞ els enunciats de les qüestions,
 - ☞ l'ordre de les preguntes,
 - ☞ el possible grau de dificultat de comprensió del que es demana.

A les proves interessa detectar, de manera especial:

- el domini de dades concretes;
- el domini per part dels estudiants dels "perquè", per sobre del què o el com;
- les relacions que estableixen els estudiants entre conceptes, els camps temàtics, els procediments, etc. que hem treballat a classe;
- el seu punt de vista sobre els aspectes o els conceptes treballats.

L'estil de les proves normalment té a veure amb l'estil d'aprenentatge que hem desenvolupat a classe.

La funcionalitat

Les proves poden obeir a diversos propòsits. Fins a on es pretenen aconseguir els següents?

- exercir un cert grau de pressió i control sobre els estudiants;
- com a forma de verificar on és el grup abans d'iniciar un tema;
- per a veure com el van seguint i treballant;
- com a forma de verificar on és cada alumne al final d'un tema;
- verificar allò que saben coincidint amb els períodes d'avaluació;
- complementar diferents formes de control, d'observació i seguiment.

Quins dels propòsits anteriors es valoren com a més interessants des del punt de vista educatiu, atenent als propòsits educatius de l'equip?

La construcció de les proves

Fins a quin punt es detecta si, a les proves, l'alumnat:

Té una referència ben clara:

- dels espais de resposta;
- dels enunciats de les qüestions, perquè no indueixin a l'error en allò que es demana saber, realitzar, resoldre...;
- dels objectius que penso esbrinar a través de la prova.

Ha de seguir els procediments indicats clarament en els enunciats de les qüestions.

Pot resoldre a la seva manera allò que els demano.

La distribució dels valors

Fins a quin punt es consideren importants els criteris següents?

- els valors de les respostes poden variar en el moment de la correcció, en funció de com ha anat la prova en general;

- la distribució de les puntuacions distingeix els aspectes que tothom hauria de saber d'aquells que poden tenir un grau de dificultat més alt;
- cada pregunta manté invariable la mateixa fracció de la puntuació total;
- els nivells d'exigència de les proves es situen (lleugerament per sota, per sobre, en correspondència) amb el que s'ha fet a classe i en com s'ha realitzat.

La correcció

Fins a quin punt, en la correcció de la prova,

- es posa l'accent en la referència del que ha de saber i com ho ha de saber l'alumne;
- es considera qualsevol errada com a tal, independentment de les seves característiques;
- es ponderen les errades i es distingeix entre diferents tipus d'aquestes.

En quin grau la correcció de la prova:

- pot suposar, per a l'alumnat, una forma addicional d'aprendre allò pretès?
- es realitza d'acord amb la tònica que marquen alguns alumnes, les respostes dels quals orienten la pauta de correcció?
- es consideren tant els processos de resolució o d'argumentació que segueixen els alumnes com els resultats, la informació o les dades esperades?
- es considera el punt de vista que l'alumne ha adoptat en les seves respostes?
- és una activitat en què intervenen els mateixos alumnes?

En el full de respostes hi introdueixo comentaris, observacions o reflexions (esporàdicament, amb bastant freqüència).

En relació amb les proves, fins a quin punt es considera que en el treball a classe es proporcionin els criteris necessaris perquè l'alumnat realitzi un control de la feina i de la qualitat del seu treball?

Les valoracions que rep l'alumnat

El resultat de l'avaluació de cada alumne i per cada període d'avaluació, en quin % es pot desglossar entre els aspectes següents:

resultats de la/les prova/es	(... %)
altres treballs de classe	(... %)
sociabilitat-conducta	(... %)
actituds	(... %)
estimació del rendiment acadèmic	(... %)
altres	(... %)

El perfil dels recursos d'avaluació

Quins dels següents aspectes es veuen més assolits en el nivell/cicle i quins podrien ser objecte de reflexió i d'aprofundiment en equip?

- hi ha una congruència entre propòsits educatius, instrument avaluador i criteris de correcció, per part de l'equip;
- es creu que els procediments d'avaluació utilitzats aporten la informació pretesa de manera fiable;
- les normes i requisits de la prova són conegudes per aquells als quals se'ls aplica;
- les normes de confecció de les proves faciliten o dificulten l'èxit;
- les normes de correcció de les proves faciliten o dificulten l'èxit;
- les redaccions dels exercicis faciliten o dificulten l'èxit;
- el sistema d'avaluació utilitzat per l'equip del nivell o cicle facilita o dificulta l'èxit.

3. Els diagnòstics informals

Una modalitat d'avaluació —informal però no per això menys important— són aquelles frases de caràcter intuïtiu que formula qualsevol professional, tot basant-se en impressions, en detalls potser significatius, però potser també molt contextuals o parcials.

El problema no són les frases en si, sinó el poder que tenen a reduir la realitat a una fórmula molt tancada, especialment quan se les fa passar del pla hipotètic —allò que ens ha semblat— al pla diagnòstic —allò que creiem que és. Aquest poder és més efectiu en la mesura que afecta opinions d'altres professors i professores, que pot afectar les opinions dels mateixos alumnes i reduir les possibilitats que siguin sotmeses a una anàlisi crítica del seu contingut.

Frases hipotètiques del professorat sobre l'alumnat i possibles elements de reflexió

"No comprenen els conceptes bàsics":

- quin és el nivell de comprensió que demanem?
- fins a on els hem explicat el caràcter bàsic dels conceptes utilitzats?
- quins buits detectem que ho impedeixen?
- s'ha treballat de manera suficient, amb materials, exercicis, varietat de situacions, resolució de problemes?
- han tingut oportunitats de discutir-ho entre ells, i amb el professor o professora?
- fins a on els aprenentatges dirigits des de la classe incideixen en la comprensió dels perquè, a més del què i el com?
- fins a on la prova s'ajustava a allò que s'havia fet a classe?

"Repeteixen els conceptes al peu de la lletra":

- fins a on, en les situacions d'aprenentatge, han tingut oportunitat de discutir-ho, d'analitzar-ho a la seva manera,

des del propi punt de vista?

- fins a on, en les situacions d'aprenentatge, han tingut oportunitat de formular-ho a la seva manera, amb un llenguatge propi?
- fins a on, en les situacions d'avaluació, l'alumnat té la seguretat que pot formular les respostes a la seva manera, amb un llenguatge propi?

"No saben relacionar conceptes":

- fins a on en les situacions d'aprenentatge l'alumnat -i no només el professor- han hagut de relacionar, contrastar, arribar a conclusions pel seu compte propi, formular opinions contràries, buscar exemples, altres punts de vista coincidents, discrepants, etc.

"No saben raonar les opinions":

- fins a on l'equip treballa l'argumentació, la qualitat del raonament?
- fins a on nosaltres els argumentem suficientment les coses, als seus ulls?
- quan els raonem les coses, ens basem en fets i en arguments comprensibles per ells?
- quines situacions de debat i contrast d'opinions els creem?
- fins a on els donem oportunitat d'experimentar, valorar, contrastar, tenir oportunitat de formular i consolidar o canviar les pròpies opinions?
- fins a on els proporcionem tècniques discursives i de debat?

"No s'expressen clarament":

- fins a on es treballa l'exposició oral i escrita?
- fins a on es promou la lectura autònoma?

- fins a on es promou buscar informació de manera autònoma?
- fins a on treballem l'estructuració lògica del discurs?
- en les nostres exposicions, fins a on distingim clarament entre allò que és bàsic i allò que és secundari?

"No aprenen":

- a qui li passa? a qui no?
- podrien aprendre d'un altra manera, podrien aprendre més i millor si...?
- de totes maneres, què aprenen, quan ho fan, en quines condicions?

"No atenen":

- quan atenen/quan no? en quines condicions?
- què succeeix en les diverses situacions d'aprenentatge: de treball individual, social, quan realitzen activitats aplicades?
- hi ha un entrenament progressiu a la comprensió oral?
- tenen suficients recursos per a recollir i fixar les informacions orals?
- els aprenentatges, fins a on són suficientment contextuals en l'experiència de l'alumnat?
- es situen les informacions en els coneixements previs de l'alumnat?

La validació dels diagnòstics de l'alumnat per part de l'equip de nivell o cicle

Ateses les reflexions que es desprenen dels apartats anteriors:

- els diagnòstics als quals s'arriba respecte d'un alumne o alumna, a la classe o nivell, fins a on permeten conèixer-lo millor?
- quina fiabilitat atribuïm al nostre diagnòstic? quina fiabilitat li atribuïm al diagnòstic elaborat en equip, en junta d'avaluació?
- les valoracions que fem sobre l'alumne, fins a on són un diagnòstic i fins a on poden ser un etiquetatge?
- la valoració resultant, fins a on reflecteix la situació present, personal o acadèmica de l'alumne i fins a on apunta un cert grau de determinisme acadèmic?
- la valoració resultant, fins a on permet emprendre un camí operatiu de millora de l'actuació didàctica a classe i en diferents activitats?